

POPÜLER ROMAN VE TÜRK HALK HİKÂyecİLİĞİNDE ORTAK UNSURLAR*

*Mustafa GÜLTEKİN***

ÖZET

Tanımları açısından popüler roman ve halk hikâyeciliği netlikleri olmayan türlerdir. Eleştirmenlerin net bir tanımla ifade edemedikleri bu türler, karşılaştırmalı bir şekilde okuduklarında birçok açıdan benzerlikler göstermektedirler. Gerek ortaya çıkış nedenlerindeki ortaklıklar gerek yapı ve içeriklerindeki ortaklıklar, bu iki türün birbirlerine olan benzerliklerini bize göstermektedirler. Her iki tür de, bir kültürel değişimin mahsulü olarak ortaya çıkmıştır. Popüler romanlar, gelişmiş ülkelerde sanayileşmenin yarattığı kültür değişimi sonucu ortaya çıkarken; Türk halk hikâyeleri ise, Türklerin göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçişinin ortaya çıkardığı kültürel değişimin mahsulleridir. Bu kültürel değişimler sonucu gelenek ve yeni gelen kültür arasında kalan ve bir arayışın içinde olan kitleler meydana gelmiştir. Yeni gelen kültürün metalarına ulaşmak isteyen kitleler, hem popüler romanların hem de halk hikâyelerinin yönünü belirleyen asıl öge olmuştur. Bu durum her iki türde de, hem üreten hem de tüketen taraf için karşılıklı bir alışverişi doğurmuştur. Bu karşılıklı alışveriş hem popüler romanların hem de halk hikâyelerinin, kendilerini tüketicinin hazlarına göre şekillendirmesine yol açmış ve her iki tür de bu nedenden dolayı formüllü bir yapıya sahip olmuştur. Bu formüllü yapı kendini olay örgüsü, karakter, anlatıcı, anlatım tekniği, gerçekçilik ve tüketici açısından göstermiştir. Farklı çağ ve coğrafyalarda ortaya çıkmalarına ve birbirleriyle bağlantısız gözüküyor olmalarına rağmen, her ikisinin de aynı amaca hizmet eden türler olduğunu göstermek makalenin asıl amacını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Popüler, Halk, Formül, Roman, Hikâye

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Kocaeli Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: gultekin.mustafa.65@gmail.com

COMMON CONSTITUENTS IN POPULAR NOVEL AND TURKISH FOLK STORYTELLING

ABSTRACT

Popular Novel and Folk Storytelling as categories do not have clear common definitions have been widely uttered by critics. When they are read comparatively, on the other hand, seem to hold many similarities in terms of both the reasons of their occurrences and structures. Both genres are results of the shifts in the culture. Popular novel has occurred due to the industrialization in developed countries whereas the Turkish folk storytelling has occurred resulting from the shift from nomadic culture to settled life. These cultural changes have created two groups of people: a) the ones that are in search of something b) the ones who negotiate between the old and the new culture. These groups have had a big impact on the course of both the popular novel and the Turkish folk storytelling. This very fact has created an active exchange between the readers and the authors of both genres. The demands of the readers, for instance, have led both genres to attain formulated structures. This can be seen in terms of their plots, characters, narrator, the style of narrative and type of readers they have had over the course of both genres' lives. With a specific focus on the periods and geographies both have appeared this paper will explore in what ways popular novel and Turkish folk storytelling share commonalities in terms of their function in the social life.

Key words: Popular, Folk, Formula, Novel, Story

Giriş

Popüler roman ve halk hikâyelerinin ortak bir zemin aranarak incelenmesine dayanan bu makalede, her iki türde bulunan ortak unsurlar üzerinde durulacaktır. Bu iki türün arasında bulunan temel farkın ise, içinde doğdukları coğrafya ve çağa ait olduğu görülecektir. Çalışmada popüler romancılık ve Türk halk hikâyeciliğinin tanımı yapıldıktan sonra her iki türün ortaya çıkış şartlarına, ortak yapısal ve teknik öğelerine, içeriklerindeki benzerliklere, okurlarında veyahut dinleyicilerinde bulunan güdülere karşılaştırmalı bir şekilde bakılarak, içerdikleri ortak unsurlara değinilecektir.

Popüler roman, gelişmiş ülkelerde sanayileşme ile ortaya çıkan popüler kültürün edebiyata yansması sonucu ortaya çıkmıştır. Makine sanayinin gelişmesi ile birlikte toplumda yüksek kültürlü bir sınıf oluşmuştur. Bu yüksek kültürün yanı sıra, geleneksel değerlerini koruyan, kendi üretimini kendi yapan bir de alt kültür bulunmaktadır. Bu durum, iki kültür arasında sıkışıp kalan ve yeni gelen kültürle, geleneği aynı zamanda yaşamak zorunda kalan kitlelerin oluşmasına yol açmıştır. Özellikle yüksek kültür metalarına ulaşmak isteyen insan topluluklarının artması, popüler kültürün oluşumunu hızlandırmıştır. Makineleşme sonrası sermaye gücünü elinde tutan güçler, insanların ulaşmak istedikleri metaları, çeşitli araçlar vasıtasıyla üretmişlerdir. Bu metalar topluma sunulurken kullanılan araçlardan biri de roman olmuştur. *Popüler kültürün, çoğunluğun beğenisi gözetilerek üretilmesi ve üretim aşamasında toplumsal bir etki yaratma amacı güdülmesi, her toplumsal kesime ulaşmasını kolaylaştırmaktadır* (Baydar, 2013: 153). Özellikle de roman türünün, günlük hayatın her alanına değinebilen bir tür olması, onu popüler kültürün en önemli taşıyıcısı haline getirmiştir. *Popülizmi üretenler bütün popüler ürünleri ekonomik kaygıyla sunarlar. Burada*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

muhatap kitlenin ihtiyaçları dikkate alınmakla beraber, yeni ürünler üretilince bir nevi ihtiyaçlarda üretilmiş olur(Acer, 2013: 3). Popüler roman da, insanların bu ihtiyaç ve hazları karşılayan, onlara istedikleri şekilde bir dünya sunan bir popüler kültür aracı olmuştur.

Popüler roman ile ilgili birçok tanım çalışması vardır. Makalede Sağlık'ın tanımının verilmesinin nedeni, bu tanımın aynı zamanda popüler romanın birçok özelliğine değinmesidir. Sağlık popüler romanı şöyle tanımlamıştır:

Yazarı açısından estetik bir gaye güdülmeksizin kaleme alınan; yazılıp yayınlanmasında başta ticari kaygı olmak üzere, sanat dışı sebepler bulunan; okurun fikrinden çok duygu ve heyecanlarını harekete geçirmeyi hedefleyen; çok sayıda okura ulaşan; kolay anlaşılıp rahat çözümlenen; okurda belli bir seviye aramayan; klişeleşmiş, basmakalıp bir yapı arz eden; birçoğu filme alınarak -okur dışında- sinema ve televizyonda çok sayıda izleyiciye ulaşan vs. nitelikte romanlara 'popüler roman' denir (Sağlık, 2010:120).

Gelenekten kopmamakla beraber sanayileşme ile birlikte oluşan elit sınıfın yaşam kalitesine de erişemeyen, arada kalmış, sıkışmış, kendini arayan insan topluluklarına aradıkları hazları sunmuştur bu roman türü. Bu yüzden de bu romanların kaygısı metin değil okur kitlesi olmuştur. Popüler romanın üreticisi ticari bir kazanç elde etmek isterken, tüketicisi de kendi hazlarının tatminini aramıştır. Her şeyden önce ticari bir kaygıyla yazılması ve hitap ettiği kitlenin hazlarına göre üretim yapmak zorunda olması nedeniyle, popüler roman, edebiyat kanonu dışında tutulmuştur. Bu yüzden de estetik, edebi değerden uzak eserler ortaya çıkmıştır. Tüm bu sebeplerden dolayı popüler romanlar için; 'yığın edebiyatı', kadın edebiyatı', 'düşük edebiyat', 'kaçış edebiyatı' gibi adlandırmalar kullanılmıştır.

Diğer Türk boyları arasında dession, hekâye ve benzeri adlarla bilinen halk hikâyeleri ise Türk anlatı geleneğinin önemli bir türüdür. *Sözlü anlatım türlerinden olan halk hikâyeleri, 16. yy ile birlikte destancılık geleneğinin zayıflamasıyla ortaya çıkmıştır*(Başaran, 2012: 574).

Arap dilinde başlangıçta 'kissa' ve 'rivayet' olarak düşünülen, sonraları 'eğlendirmek' maksadı ile 'taklid' manasında kullanılan 'hikâye' deyimini, gerçek veya hayali birtakım vakaların, maceraların birtakım hususi üslupla, sözle nakil ve tekrarı demektir. Bu tarif, az bir farkla bugün anladığımız 'halk' ve 'modern' hikâye türü içinde kabul edilebilir (Elçin, 1986: 444).

Türk halk hikâyeleri de tıpkı popüler romanlar gibi bir kültürel değişim sonucu ortaya çıkmıştır. Türklerin göçebe yaşamdan yerleşik yaşama geçmeleri sonucu toplum, doğal olarak başka bir kültürel yaşamın içine girmiştir. Her kültürel değişimde olduğu gibi bu değişim de zorlu bir süreci beraberinde getirmiştir. Cemiyet içi çatışmalar başlamış ve insanlar yeni yeni problemlerle karşılaşmışlardır. İşte Türk halk hikâyeciliği de bu kültürel değişim sonucunda ortaya çıkmıştır. Türk halk hikâyeleri ilk mahsullerini ise Dede Korkut Hikâyeleri ile vermiştir. Dede Korkut Hikâyeleri araştırmacılar tarafından destandan halk hikâyeciliğine geçiş ürünleri olarak kabul edilmiştir. Bu anlatıların birçok işlevinden biri de halkı eğlendirmektir.

Türk halk hikâyeleri, zaman seyri ve coğrafya-mekan içinde "efsane, masal, menkabe, destan, vb." mahsullerle beslenerek, dini, tarihi, içtimai hadiselerin potasında iç bünyelerindeki bağlarını muhafaza ederek milletimizin roman ihtiyacını karşılayan eserlerdir (Elçin, 1986: 444).

Görüldüğü gibi her iki tür de içinden çıktıkları toplumun yaşadığı kültürel değişimin sonuçlarıdır.

Yaşanılan kültürel değişim sonucu ortaya çıkan bu türler, kendilerini de hitap ettikleri tüketim toplumuna göre düzenlemek zorunda kalmışlardır. Zaten kültürel değişim sonucu bir arayış içinde olan insanlar karşılarında kendilerinden bir şeyler bulabilecekleri, kendi duygularını anlamlandırabilecekleri eserler görmek istemişler ve bu türden ürünleri tüketmeye başlamışlardır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Popüler roman ve Türk halk hikâyelerinin çıkış serüvenlerinde görülen bu ortaklık her iki türün içerik ve biçim özelliklerine de yansımıştır.

Makalenin bu kısmından sonra bu ortak içerik ve biçim özellikleri karşılaştırmalı bir şekilde incelenecek, son olarak da tüketicilerde, yani okur veya dinleyicilerdeki ortak güdüler değerlendirilecektir.

1. Olay Örgüsü

Hem popüler romanlarda hem de halk hikâyelerinde karşımıza çıkan en önemli örgüsel ortaklık, her iki türde de görülen formüllü yapılarıdır. Yani bu iki türde kendini formüllerle oluşturur. Ne olacağı, nasıl olacağı, sonun nasıl tamamlanacağı bellidir. İstisnaları sadece sonuç kısmında görülmekle birlikte çok nadirdir.

Gerek aşk konulu halk hikâyelerinde olsun gerekse popüler aşk romanlarında olsun olay örgüsü çok belli ve ayındır. Bir vesile ile birbirlerini seven iki aşık vardır. Daha sonra devreye bu aşkı engellemek isteyen kötü karakterler veya kaderin ortaya çıkarmış olduğu engeller girer. Aşıkların bu süreçte yeniden kavuşabilme çabaları görülür. Bir aşkı elde etme yolunda başlayan bu macera çok nadir istisnaları olmakla birlikte mutlu son ile biter. Popüler aşk romanlarında kavuşamama hemen hemen yoktur diyebiliriz. Halk hikâyelerinde görülen aşklarda ise bazen kavuşamama görülür. Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre gibi anlatılarda aşıkların bir araya geldikleri anda öldükleri de görülmüştür. Yazılı geleneği olduğu gibi sözlü geleneği olan halk hikâyelerinin çeşitli varyantları olduğundan örneğini verdiğimiz hikayeler bazen mutlu son ile bazen ise mutsuz son ile bitmiştir.

Popüler aşk romanlarından farklı olarak, aşk konulu halk hikâyelerinde aşık olmanın bile kendine özel bir formülü vardır. Bu dört şekilde gerçekleşir:

- a) Bade içerek
- b) Aynı evde büyüyen kahramanlar aşık olmadıklarını öğrenince
- c) Resme bakarak aşık olma
- d) İlk görüşte aşk

Halk hikâyesinin kendine özgü bu aşık olma formülünden, sadece “ilk görüşte aşk” popüler aşk romanlarında kullanılmaktadır. Aşık olma şekilleri açısından her iki tür yüzde yüz aynı formülleri kullanmasalar da “ilk görüşte aşk” maddesi açısından yine bir ortaklık teşkil ederler.

Belirtmemiz gereken bir diğer unsur ise her iki türde görülen aşkların heteroseksüel aşklar olduğudur. Her ne kadar popüler romanlar popüler kültür ürünü olsalar da, geniş bir okuyucu kitlesine hitap etmek için heteroseksüel aşkın dışına çıkmazlar. Popüler kültür, içinden çıktığı toplumun değerlerini tekrar topluma satan bir tür olduğundan, homoseksüelliğin romanlarda yer alması içinde bulunulan topluma göre değişir. Ama bu çok nadirdir. Çünkü popüler romanlar her şeyden önce ticari kazanç aradıklarından üretilen eserin satılacağından emin olmalıdırlar.

Ayrıca her iki türde de cinselliğin seksüel birleşme olmaksızın ifade edildiği görülür. Bu durum popüler aşk romanlarında zamanla birlikte değişime uğramış olsa da, özellikle ilk dönem popüler aşk romanları ve günümüzün çoğu popüler aşk romanı bu özelliğini korumaktadır. Cinselliğin aşırı tasviri halkça uygun görülmeceğinden, bu tasvirler her iki türde de sıcak bakılmaz. Özellikle halk hikâyelerinde bu tasvirler ya hiç verilmez ya da başka adlar kullanılarak sezdirilebilir.

Ensest ilişki her iki türün olay örgüsüne dahil etmedikleri bir diğer unsurdur. Ensest, halk hikâyelerinde yasak ilişki türüne girer. Bu durum kendini popüler romanlarda da aynı şekilde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

devam ettirir. Arzu ile Kamber hikâyesinde kardeşler nasıl ki ayrı kalmak durumunda kalmışlarsa; örneğin bir popüler romancı olan Vâlâ Nureddin'in "Mazinin Yüğü Altında" adlı romanında da, uzun bir ilişki yaşamış ve evlenmeye karar vermiş olan Nazan ve Celal, kardeş olduklarını öğrenince büyük bir utanç yaşayıp evlenmekten vazgeçerler.

Aşkın anlatıldığı her iki türde de cinsellik sadece belli ölçülerle olay örgüsünde verilebilir.

Kahramanlık konulu halk hikâyeleri ve popüler tarihi romanların olay örgülerine baktığımızda da formüllü olay örgüleriyle karşılaşırız. Bu örgüler hep aynı olmasa da genel anlamda yine de bir formülü taşırlar.

Popüler tarihi romanların olay örgüsü şu şekildedir:

a) Bizden olanlar (yani iyiler) ve diğerleri (yani kötüler) vardır. (Bizden olanlar ya Müslüman ya Türklerdir; diğerleri de karşı din ve milletten olanlardır. Bu durum muhakkak bir taraf tutan yazarın milliyetine ve inancına göre değişir).

b) Kötüler, iyilere saldırarak ilk çatışmayı başlatan olur.

c) Ardından iyiler karşı saldırıya geçerler.

d) Belli bir süre savaş ve entrikalarla geçer.

e) Sonunda iyiler, güçleri ve cesaretleri sayesinde karşı tarafı yenerler. Onların ülkesine yerleşirler.

Kahramanlık konulu halk hikâyelerinde ise genel olarak şöyle bir olay örgüsü bulunur:

a) Asıl kahraman, çocuksuzluk motifi sonrası olağanüstü bir şekilde dünyaya gelir ve olağanüstü özelliklere sahiptir.

b) Kahramanın maceralara atılma süreci başlar.

c) Bu süreçte kötülerle veya masalsi güçlerle savaşır. Maceradan maceraya atlar.

d) En sonunda mutlak bir zafer kazanır.

Her iki türün olay örgüleri genel olarak yukarıda belirttiğimiz gibi olmakla birlikte, değişik versiyonda olanları da görülebilir. Fakat hem popüler tarihi romanlarda hem de kahramanlık konulu halk hikâyelerinde olay örgüsünün belli bir formüle dayandırılması değişmez. Bu iki türde de iyiler ve kötüler vardır. Her zaman ilk saldırıyı veya kötülüğü karşı taraf yapar. Hak almak isteyen güçlü bir 'bizden' olan vardır. Sonunda da zafer mutlaka iyilerin olur. Kötülerin kazandığı bir son asla görülmez.

2. Karakterler

Her iki türün karakterleri çok net sınırlarla çizilmişlerdir. Bu iki türde de sıradan karakter görülmez, görülse de fon karakter olarak verilir. Bu iki türün karakterleri, iki ayrı grubu oluşturulur. Bunlar iyiler ve kötüler, zenginler ve fakirler, güzeller ve çirkinler, bizden olanlar ve diğerleridir. Orta güzellikte ya da orta iyilikte bir karakter ana karakter rolüne giremez. Olsa olsa bunlar sadece fon karakterlerde gözükmürler. *Klasik halk hikâyelerinde anlatının başkahramanı veya mâşuku genellikle sosyal statü bakımından halktan yüksek mertebede bulunan insanların çocuklarıdır* (Başaran, 2012: 577). Popüler romanın ana karakteri de sosyal mertebeye göre romandaki diğer karakterlerden çok farklı bir konumda bulunur. Ana karakter ya çok zengin, güçlü, cesur; ya da fakir, zayıf ve korkak olarak verilir. Her iki türün başkarakterlerinde görülen ortak özellik, ikisinde de ana karakter ile fon karakterler arasında çok büyük bir farkın olmasıdır. Popüler romanlarda, ana karakter ile fon karakterler arasında görülen bu farkın nedeni popüler kültürün beslediği kaynaklar olan acıma, ezilmişlik, üst kültür ile alt kültür arasındaki farkı göstermek ve

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

bu hazların doyumunu sağlamaktır. Halk hikâyelerinde ana karakterin üstün özellikler sergilemesi ise, bu türün hala destandan izler taşıması ve halk hikâyelerinin masalsı, mitik öğeleri kullanmasıyla açıklanabilir. Ayrıca ana karakterin üstün özellikte olması, hitap edilen kitleyi de heyecanlandırmakta ve genişletmektedir.

Karakterler aynı zamanda tepkilerinde de orta halli değillerdir. Sevgilisine kavuşamayan aşık, kendini halk hikâyelerinde çöllere atarken; aynı durumu yaşayan popüler aşk romanı karakteri ise intiharı tercih eder veya başka bir aşırılık yapar. Bu karakterler soğukkanlı bir insan gibi davranamazlar, aşırılıkları vardır.

Ayrıca, her iki türde olağanüstü özelliklere sahip karakterler olabilir. Halk hikâyelerinde künk ile dağ yaran karakterler varken; popüler bilim-kurgu romanlarında da bu türden karakterlere rastlanır. Büyü yapan, şekil değiştirebilen, zaman yolculuğuna çıkan karakterler vardır popüler romanlarda. Günümüz popüler romancılığının bilinen en iyi örneği olarak Harry Potter romanındaki karakterler bunun en güncel örneğidir mesela.

Kahramanlık konulu halk hikâyeleri ve tarihi popüler romanlarda da karakterler arasında aynı durum gözüktür. Halk hikâyelerinde karakter soyludur, güçlüdür ve bazen olağanüstü özelliklere sahip olabilir. Örneğin Kırmanşah halk hikâyesinde, asıl kahraman olan Kırmanşah soyludur, güçlüdür, doğa üstü yaratıklarla savaşılabilmektedir. Popüler tarihi romanlarda da bu karakterleri görürüz. Karakter yüceltilmiş bir tip olarak karşımıza çıkar. Her şeyden önce cesurdur ve güçlüdür. Karşısındaki rakibini her daim yener. Karşı tarafta bulunan gavur kız(genellikle yazarlar bu tabiri kullanır), bu müslüman Türk gencine aşık olur ve onun için dinini bile değiştirebilir. Murat Sertoğlu'nun "Baltacı ile Katerina" adlı popüler tarihi romanındaki Baltacı karakteri de bu özellikleri taşımaktadır. Günümüz popüler tarihi romanları ve halk hikâyelerine ortak bir gözle bakıldığında bu örneklerin çokluğu görülebilecektir.

3. Anlatıcı

Anlatıcı her iki türde de müdahaleci ve tarafgir yapıdadır. Okuru ya da dinleyeni yönlendirir. Olay örgüsünde araya girerek okura başka başka şeylerden bahseder. Çünkü amacı sadece bir şey anlatmak değil aynı zamanda karşısındaki kitleyi eğitmek, yönlendirmek, tatmin etmektir.

Sözlü anlatım ürünlerinde anlatıcının ana konudan sapmasına, ayrılmasına, uzaklaşmasına ve bu yolla geleneksel anlatımı güncel yapma çabasına digression (sapma) arasöz denilmektedir (Altun, 2014:112). Bu durum aynı şekliyle yazılı ürünler ve özellikle de popüler romanlarda sıkça görülür.

Özellikle Türk edebiyatında, popüler romanlar yazan Ahmet Mithat Efendi sık sık araya girerek okuyucuya konuyla ilgili-ilgisiz bilgiler verdikten sonra romana kaldığı yerden devam eder.

Anlatıcının bir başka özelliği de taraf tutmasıdır. O hep iyilerden yanadır. Eser boyunca kötü karaktere karşı olumsuz bir dil kullanır. Onu eleştirir. İki türün anlatıcısı da iyilerden yanadır. Örneğin Tanzimat dönemi Türk popüler romanlarda toplumu eğitmek amacıyla, yanlış batılılaşmayı önlemek amacıyla, anlatıcı taraf tutmuştur. Kötü, ahlaksız karakterlere karşı; kötü, ahlaksız bir dil kullanılmıştır. Roman sonunda kullanılan tâbirler genel olarak şöyledir: "... ve işte cezasını buldu.", "... en sonunda gittiği yolun yanlışlığını anladı." ve benzeri cümlelerle bitirilir roman.

Türk halk hikâyelerinde de iki sevenin arasına giren kötü kişiye veya müslümanlara karşı savaşımlara karşı bu dil kullanılmıştır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

4. Anlatım Teknikleri

Diyalog, popüler roman türünde kullanılan en önemli anlatım tekniklerinden biridir. Olayın bazen büyük bir kısmı diyaloglar çerçevesinde anlatılır. Diyalog, iki veya daha fazla kişinin birbirleri ile konuşarak olayı anlatmaları, bir nevi anlatıcı yerine geçme durumudur. Aynı anlatım tekniği gerek sözlü gerek yazılı halk hikâyelerinde de görülür. İki kişinin diyalogları zamansal dönüşümlerde kullanılarak verilebildiği için, okur ya da dinleyici geçmiş, şimdiki ve gelecek zamandaki olaylardan bu şekilde haberdar olur. Diyalog kısmı romanlarda ‘(-)’ imgesi ile gösterilirken, halk hikâyelerinde diyalog nazım biçiminde yazılır.

5. Gerçekçilik

Hem popüler romanlarda hem de halk hikâyelerinde metafizik hadiseler gerçekleşebilir. Tüketiciler bunu saçma veya gerçekdışı bulmaz. Her iki türün okurunun gözünde gerçekçilik çok başka bir anlam taşımaktadır. Bu bir fiziksel ve mantıksal gerçekçilik olmaktan uzak olan okurun edinmek istediği anlamsal gerçekçiliktir. Zaten bu iki türün tüketicisinin aradığı şey haz almaktır. O yüzden okurun gerçeğe bakışı hazla orantılıdır. Halk hikâyelerinde tılsımla define bulma ne kadar gerçekçi ise popüler bilim romanlarında da uzaylıların dünyayı istila etmesi, bir insanın sabah uyandığında başka bir canlıya dönüşmesi o kadar gerçekçidir. Birinin hayal gücü geçmişten, mitlerden gelirken; bir diğerrinin henüz yaşanmamış olandan, gelecekte gelir. Tüketici kitle bunları tüketirken onun için önemli olan aldığı haz, edindiği anlamdır. Bu türlerin okurları ya da dinleyicileri metni kendi kurgusunun içinde değerlendirirler. Kendi yaşadıkları dünyanın gerçekçiliği ile değil.

Bu iki türün gerçekçilik ile olan zıt ilişkisi kurgunun düğümlendiği anlarda da karşımıza çıkar. Kurgunun en kırılma anında kurgunun devamını getirebilmek için anlatıcının bulduğu çözüm gerçekçilikten kaçıp kurguyu bu temelde kurmaktır. Halk hikâyelerinde Hızır bu düğümü çözer mesela, popüler romanlar da her duyduğuna inanan karakter tipi bu kırılma anında yerini alır. *Bir roman terimi olan ‘aydınlanma anı’ romanda figürün, özellikle başkişinin yaşadığı bilinçlenme anı için kullanılan terimdir. Kurmaca içeriğin başlarında edilgin, bilinçsiz ya da olumsuz bir süreç içinde bulunan başkişi, olay örgüsünün bir kesitinde gerçeğin(in) ne olduğu noktasında bir bilinçlenme yaşar. ... ‘aydınlanma anı’ için, elit romanın figüratif bağlamdaki çok önemli gereklerinden biri olan kimlik ve kişilik değişiminin başladığı kesit de denilebilir* (Sazyek,2013: 42). Fakat popüler romanlarda bu aydınlanma anı görülmez. Defalarca karısı tarafından aldatıldığını, dostu tarafından kandırıldığını öğrenen karakter yine de bu duruma inanmaz ve hiçbir şey olmamış gibi yoluna devam eder. Kurgu da içinde bulunduğu bu düğümden karakterin gerçekleri görmemesi sebebiyle kurtulmuş olur.

Görülüyor ki gerçekçilik her iki türde de ikinci plandadır. Önemli olan okuyucunun haz alması ve hikâyenin devamının uzatılabilmesidir. Düğümlenen noktada hikâyenin veya romanın bitmesi gerçekçi olur ama okuyucu ya da dinleyici için haz verici olmaz.

6. Tüketici (Okuyan ya da dinleyen)

Her iki türü de tüketen kesimde ortak bir güdü karşımıza çıkmaktadır. Kendi yaşayamadıklarını, hissetmek istediklerini, hazzına varmak istediği şeyleri romanda ya da hikâyede görmek isteyen bir kitledir bu. Yani güdümlüdür. Tüketici tükettiği üründen zevk almak ister. Sonu mutsuz sonla biten ya da kötülerin kazandığı bir kurgu her iki türün tüketicisine de fayda vermez. Bu yüzden birçok halk hikâyecisi anlatıcısının, dinleyen veya okuyanlarca tehdit edildiği rivayet edilir. Yine bir popüler roman yazarı olan Kerime Nadir, okurlarından eserleriyle ilgili birçok mektup aldığını ‘Romancının Dünyası’ adlı kitabında dile getirir. Bu mektuplarda okuyucular, mutlu sonla biten eserler istemekte ve ayrıca kendi hayatlarını yazara yollayarak, bunların yazar tarafından romanlaştırılmasını istemektedirler.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

Sonuç

Popüler roman türünün ve Türk halk hikâyelerinin karşılaştırmalı bir şekilde incelendiği bu makalede karşımıza çeşitli açılardan ortaklıklar taşıyan unsurlar çıktı. Öncelikle bu ortaklığın meydana çıkışındaki asıl neden olarak, yaşanan kültürel değişimler gösterildi ve bu değişimlerin toplumlar üzerinde yarattığı etkinin edebi metinlere nasıl yansıdığı gösterilmeye çalışıldı.

Kültürel değişimler sonucu toplumlarda meydana gelen arayışın, popüler roman ve Türk halk hikâyeleri gibi türleri doğurduğu makalenin belirtmeye çalıştığı ilk husus olmuştur.

Böyle bir arayışın mahsulü olan popüler romanlar ve halk hikâyeleri, doğal olarak kendilerini bu arayışa göre şekillendirmişlerdir. Yani, karşısındaki tüketici kitleyi memnun etme amacı her iki tür için de ortak bir hedef olmuştur. Bu durum metinlerde veyahut sözlü anlatılarda ortak unsurların oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Makalede bu ortak unsurların olay örgüsü, karakter, anlatıcı, anlatım tekniği, gerçekçilik ve tüketicide beliren hazlar etrafında görüldüğü belirtilmeye çalışılmış ve bunlar karşılaştırmalı bir şekilde gösterilerek tartışmaya açılmıştır.

Sonuç olarak görülmektedir ki, çağımızın en çok tüketilen türlerinden olan popüler romanlar ile Türk cemiyetinin en önemli edebi eserleri arasında olan halk hikâyeleri, aslında ürün verdikleri çağların getirmiş olduğu yorum farkları dışında aynı temel yapı üzerine oturmuş türlerdir.

KAYNAKÇA

- ACER, Fatih (2013). "Popüler Roman ve Gençler Üzerindeki Etkileri –Bursa Örneği-", *TURKISH STUDİES –International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, IISN: 1308-2140, Volume 8/4, Spring 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4723>, p. 1-23.
- ALTUN, Işıl (2014). "Halk Hikâyelerindeki Olay ve Düşünce Aktarımında Digression'dan Yararlanma", *TURKISH STUDİES –International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, IISN: 1308-2140, Volume 9/3, Winter 2014, www.turkishstudies.net, DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6403>, p. 111-122.
- BAŞARAN, Uğur (2012). "Âşık İsmetî ile Kapı Güzeli Hikâyesi Bağlamında Türk Halk Hikâyelerinin Değişim ve Dönüşüm Dinamikleri", *TURKISH STUDİES –International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, IISN: 1308-2140, Volume 7/3, Summer 2012, www.turkishstudies.net, DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3420>, p. 573-581.
- BAYDAR, Veysi (2013). "Popüler Kültürde Mizojini", *TURKISH STUDİES –International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, IISN: 1308-2140, Volume 8/12, Fall 2013, www.turkishstudies.net, DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5969>, p.151-165.
- BORATAV, Pertev Naili (1988). "Halk Hikayeleri ve Halk Hikayeciliği", Adam Yayınları, İstanbul.
- ELÇİN, Şükrü (1986). "Halk Edebiyatına Giriş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları", Ankara.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

-
- FISKE, John (2012). ‘‘Popüler Kültürü Anlamak ev.:Prof. Dr. Süleyman İrvan’’, Parşömen Yayıncılık,İstanbul.
- RADWAY, Janice (1984). ‘‘Reading The Romance: Women, Patriarchy, and Popular literature’’, The University of NorthCarolina Press, London.
- SAĞLIK, Şaban (2010). ‘‘Popüler Roman Estetik Roman’’, Akçağ Yayınları, Ankara.
- SAZYEK, Hakan (2013). ‘‘Roman Terimleri Sözlüğü -Roman Sanatından Yüz Terim-’’, Hece Yayınları, Ankara.
- UĞUR, Veli (2013). ‘‘1980 Sonrası Türkiye’de Popüler Roman’’, Koç Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/6 Spring 2014

